

Bouwhistorische verkenning

Gemeente Breda

Bijlage bij besluit

Z2020-000455-V01

07-07-2020 Ven L

‘Kleine schuur’
Overaseweg 204, Breda

VEERMAN
BOUWHISTORIE

Bouwhistorische verkenning
'Kleine schuur'
Overaseweg 204
Breda

Postcode 4836 BD

Kadastraal Princenhage T 422

Rijksmonument 10350

© Veerman Bouwhistorie, 2020

In opdracht van

Uitvoering

VEERMAN
BOUWHISTORIE

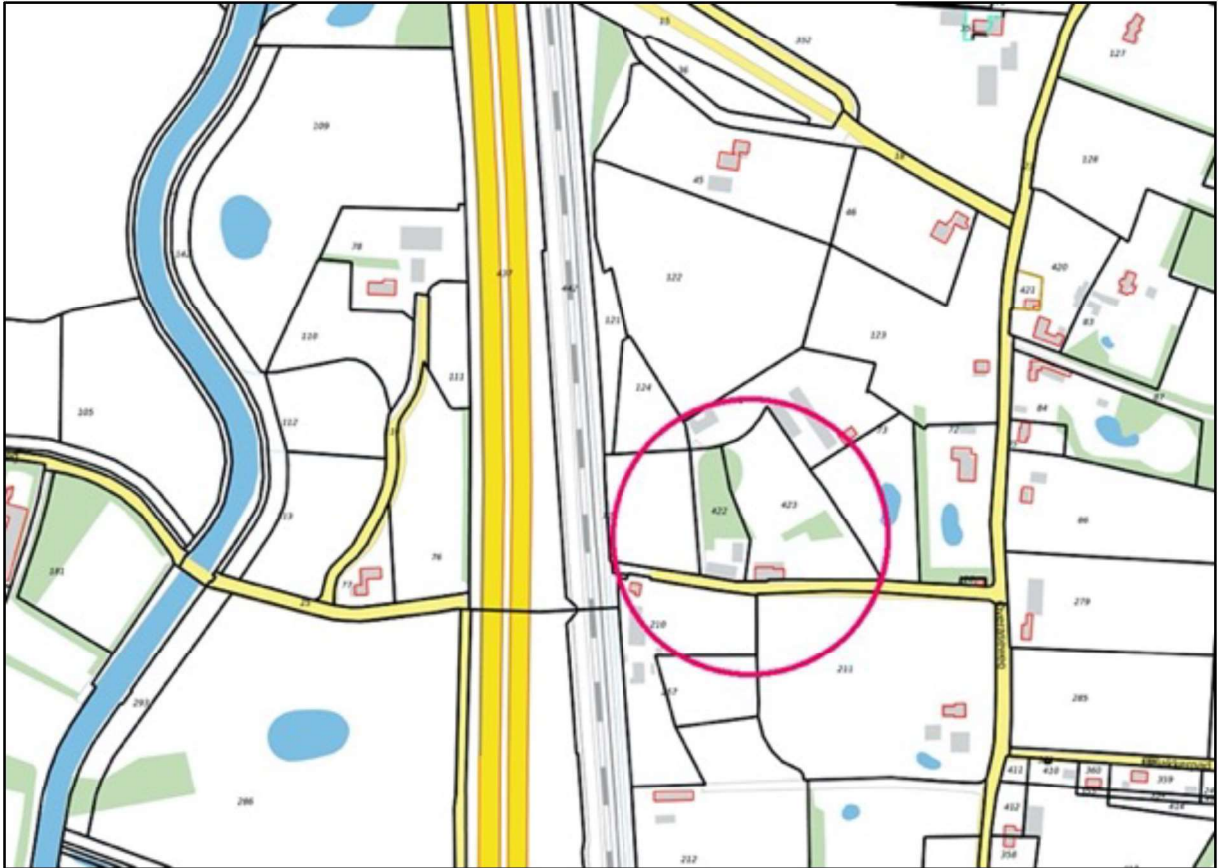

Noordsingel 244
3032 BM Rotterdam

T 06 249 330 62
E john@veermanbouwhistorie.nl
W veermanbouwhistorie.nl

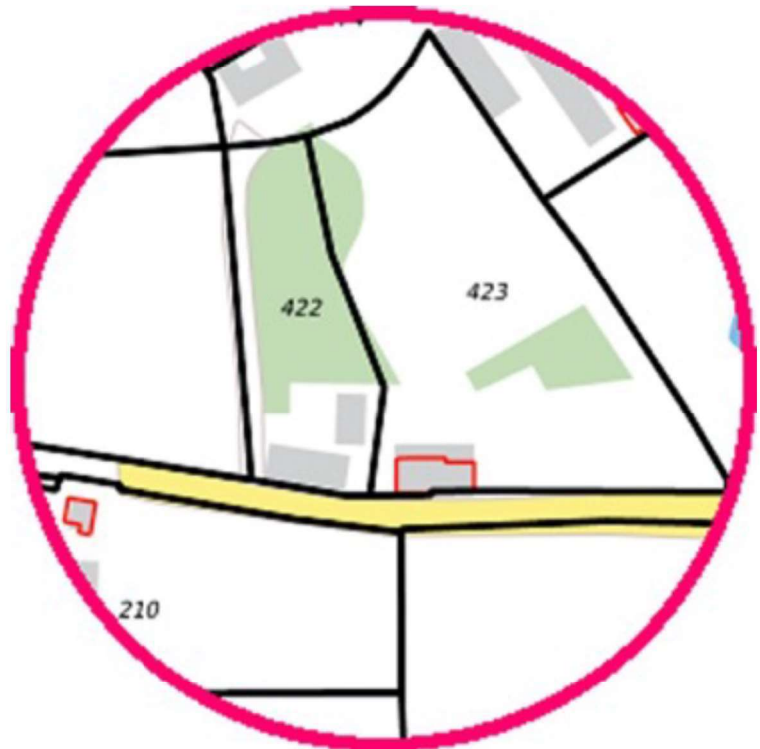
Inhoud

Voorwoord	7
1 Karakteristieken van het ensemble	9
2 Analyse van de kleine schuur	@
3 Schets van de geschiedenis	@
4 Waardenstelling	@
5 Aanbevelingen	@
Bijlage: Monumentomschrijving (RCE)	@
Bijlage: Bouwtekeningen 1987 & 2020	@

Afb. 1: Actuele topografische kaart gecombineerd met kadastrale lijnen. [Website PDOK / Veerman Bouwhistorie]

Afb. 2: Uitsnede met de percelen van de schuren (422) en het hoofdgebouw (423)

Voorwoord

In opdracht van d[REDACTED] heeft Veerman Bouwhistorie een bouwhistorische verkenning opgesteld van de kleinste van twee historische schuren van de boerderij Overaseweg 204 te Breda (Effen).

Het complex, waartoe naast de schuren ook een woning met vaste schuur behoort, is sinds 1981 rijksmonument onder nummer 10350. De monumentomschrijving is als bijlage achterin het rapport opgenomen.

Omdat de kleinste van de schuren verbouwd wordt tot woning verzoekt de gemeente Breda om een analyse met waardenstelling. Verzoek is om de constructie te documenteren en om vast te leggen welke onderdelen historisch zijn en welke materialen bij recente ingrepen zijn toegevoegd.

Deze kleine schuur moet in zijn context belicht worden. Daarom is ook een beperkte opname van de grote schuur en van het hoofdgebouw nodig om te komen tot een karakterisering van het ensemble.

Veerman Bouwhistorie hanteert bij onderzoek en rapportage de Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek (2009). Foto's en andere afbeeldingen zijn, tenzij anders vermeld, afkomstig van Veerman Bouwhistorie.

Dank gaat uit naar de heer R.P.C. Mathijssen van *Mathijssen Ontwerp* (te Achtmaal) voor de samenwerking.

Rotterdam, maart 2020

[REDACTED]

Afb. 3: Actuele luchtfoto met de schuren links van het midden, de kleine met de nok verticaal onder de bosrand. [PDOK]

Afb. 4: Kadastrale Minuutkaart die de situatie van rond 1832 weergeeft. Ter plaatse van de huidige drie historische gebouwen is bebouwing getekend. Het hoofdgebouw (rechts van het midden) was korter dan het nu is. [Beeldbank Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)]

1 Karakteristieken van het ensemble

Rijksmonument

Het complex is in 1981 aangewezen als Rijksmonument (met nummer 10350). Het bijbehorende document, de redengevende omschrijving, is destijds opgesteld door de Rijksdienst voor de Monumentenzorg (RDMZ), tegenwoordig onderdeel van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). De diverse gebouwen die het ensemble vormen – dus niet alleen het hoofdgebouw met van oudsher de woning – worden in het document genoemd, zij het met een spaarzame omschrijving. Het blad is als bijlage achterin deze rapportage opgenomen, zie pagina @.

À propos: de redengevende omschrijving spreekt van een karkooi, waarmee de kleine schuur wordt bedoeld. We hebben hier echter te maken met een volledige schuur met tasruimte en een (paarden)stalling, waar wel een wagen in kon. Een karkooi zien we bij bijvoorbeeld de Pekhoeve in Ulvenhout. Dat is een beperkter type schuur, gedeeltelijk open.

Landschap en erf

De locatie is onderdeel van landelijk gebied, van oudsher agrarisch met grasland, akkers en bosjes. Hoewel de bebouwing aan en om de Overaseweg tegenwoordig ook villa's en andere niet-agrarische bebouwing bevat, zijn er nog (oude) boerderijen te vinden. Aan de oostkant van dit landelijke, halfopen gebied ligt het Mastbos, met zijn laatmiddeleeuwse oorsprong. Het stuk weg waar aan de hier onderhavige boerderij is gelegen, is een haakse aftakking van de eigenlijke Overaseweg, welke noord-zuid ligt. 'Onze' aftakking loopt na een kleine 100 m dood, want is sinds 1971 gebarricadeerd door het spoor en de snelweg A16 (afb. @ en @). In het verleden heette dit stukje Overaseweg de Tweegelandenbrugweg. Het landweggetje zette zich uiteraard voort tot wat nu resteert van de Tweegelandenbrugweg, om iets verderop het riviertje de Aa of Weerij te kruisen.

Het voormalige boerencomplex Overaseweg 204 is tegenwoordig opgedeeld in twee kadastrale eenheden. Vroeger bestond het terrein om de opstallen uit meer kavels (afgezien van de laden die de boer verder in cultuur bracht). Interessant zijn de wat grillige begrenzingen waarin zich schuine, geknikte en gebogen lijn voordoen. Vergelijking met de kadastrale Minuutkaart (afb. @) wijst uit dat dergelijke lijnen oud zijn en terugvoeren op een historische verkaveling.

Het hoofdgebouw ligt, zoals te doen gebruikelijk bij een Brabantse langgevelboerderij, evenwijdig aan de landweg. De twee schuren staan er links oftewel westelijk van, achter elkaar. De grote schuur ligt ook evenwijdig aan de landweg. De kleine schuur staat daar direct achter. De westgevels van beide schuren staan bijna op gelijke hoogte; er treedt een kleine hoekverdraaiing op.

Het terrein tussen het hoofdgebouw van de boerderij en de schuren is half verhard, want afgedekt met grind. Langs de voorgevel staan wat oude, geknotte, lindebomen en een haagbeukheg. De bomen zijn cultuurhistorisch belangrijker dan de (jongere) heg). Achter en oostelijk van het hoofdgebouw liggen sier- en nutstuinen. Direct achter de woning zijn lage heesters afgezette rechthoekige perkjes te zien. Er staan enkele volwassen loofbomen en verderop, op een klein gazon, enkele fruitbomen.

Achterin de tuin staat een bakhuisje. Van de woning loopt er een grindpaadje heen. De schuine begrenzing van het perceel van hoofdgebouw en tuin tekent zich af in het verloop van de haag. Daarachter ligt een rechthoekig omheind landje, dat als een paardenlandje zou kunnen worden gezien. In het recente verleden, echter, diende dit als kampeerveldje van de boerencamping (Stichting Vrije Recreatie [SVR]). De kleine schuur was daarvan een dienstgebouw met onder andere sanitair. Tussen de kleine schuur en het veldje ligt een karrespoor (zie foto omslag), welke een authentiek gevoel opwekt. Achter en links van de kleine schuur is een randje open ruimte, waarna opschot en hoger groen een bosje vormen. Achter de kleine schuur vinden we een ronde putring, die goed de opvolger van een historische waterput kan zijn.

Hoofdgebouw

Het hoofdgebouw is een langgevelboerderij van een inmiddels traditionele vorm. Vanaf de weg gezien het rechtse gedeelte bevat de woning en links is het schuur- annex stalgedeelte te vinden. De woning heeft zijn voorgevel aan de lange zijde aan de landweg, dat is waar de typologische naam 'langgevelboerderij' op duidt. De overgang tussen beide helften wordt gemarkeerd door de dubbele deeldeuren onder korfboog. Het schuurgedeelte is breder en de gevels zowel voor als achter springen naar voren.

De gevels rondom bestaan uit metselwerk. Overwegend is het metselverband kruisverband. De achtergevel van het schuurgedeelte, linksachter, is in halfsteensverband opgetrokken. Dat bestaat duidelijk uit meerdere generaties, hetgeen suggereert dat het gebouw geleidelijk tot zijn huidige vorm is gekomen. Vermoedelijk evolueerde het in stappen van (gedeeltelijke) houtbouw tot de tegenwoordige versie. Daarbij wijst het halfsteenswerk op een jonge fase. Het gehele hoofdgebouw is voorzien van een rieten dak, met de vorm van een zadeldak en met een wolfseind bovenaan de linker- of westelijke kopgevel.

De kopgevel aan de oostzijde oogt, met behoud van bouwsporen, alsof de opzet is behouden. Het is een bakstenen gevel met driehoekige geveltop. Dat dat voor de andere kopgevel een heel rekkelijk idee is, wordt duidelijk bij het vergelijken van huidige foto's met die van eind jaren tachtig: ook hier blijkt een driehoekige geveltop te hebben gestaan. Bij een recente renovatie is daarvoor evenwel een wolfseind voor in de plaats gekomen (afb. @ en @). Wat bovendien blijkt, is dat het dak boven het schuurgedeelte tot voor – relatief – kort gedekt was met robuuste muldenpannen. Wie langer kijkt, merkt op dat er meer is vernieuwd, zoals bij vensters.

We hebben enkele tekeningen die voorgenomen veranderingen laten zien. In 1961 werd vergunning gevraagd voor wijzigingen aan de voorgevel van het schuurdeel en van de aangrenzende linker kopgevel. Kortgezegd kwam de ingreep erop neer dat bij de voorgevel twee kleine ramen en een grote dubbele staldeur door zes vierruits vensters werden vervangen, terwijl in de kopgevel twee kleine vensters aan weerskanten van de zijdeur door vier grotere exemplaren werden vervangen. Onvermijdelijk hing dit ook met inwendige (functie)wijzigingen samen. In 1982 werd een volgende grootscheepse renovatie doorgevoerd, waarbij de schuurruimte een woonhuisindeling kreeg, terwijl wat al woning was, werd gemoderniseerd. Rond 2000 werd het hoofdgebouw nog

eens aangepakt. Een meer nauwgezette analyse daarvan, gaat de bedoeling van voorliggend rapport te buiten. Maar vast staat dat de huidige versie van het hoofdgebouw uitwendig een meer nostalgische aanblik biedt dan het ooit gehad heeft. (Afbeeldingen @-@ in hoofdstuk 3)

De indeling van woning en vaste schuur is nu niet opgenomen. Niettemin is helder dat, terwijl er een paar restanten van de historische indeling over zijn (zie bijvoorbeeld het kelderrampje links-achter, dat meteen wijst op een opkamer), de oude plattegrond werd opengewerkt en dat agrarische functies zijn weggepoetst ten behoeve van wooncomfort. Uit een gesprek met de huidige bewoonster blijkt bijvoorbeeld dat een gedeelte van de stal nu als keuken is ingericht. Wat aan cultuurhistorische waardevolle constructies en andere elementen resteert, kan pas na een bouwhistorische opname worden gezegd.

Bakhuisje

Het bakhuisje staat op enige afstand van het hoofdgebouw, ervan gescheiden door de tuin. Het heeft de traditionele vorm van een klein gebouw van een laag met zadeldak en erachter aangebouwd een kleiner huisje met dezelfde vorm. Het laatste bevat de oven. Achteraan op de nok van het hogere bouwvolume staat een gemetselde schorsteen. Het metselwerk bestaat uit bruingele bakstenen in kruisverband. In de voorgevel – een kopgevel met driehoekige top – is een eenvoudige beplankte deur aangebracht. De dakrand is met cement afgesmeerd. Het bakhuisje oogt bouwkundig in goede staat; het is bij de renovaties van hoofdgebouw en schuren ook aangepakt. Schilderwerk en andere details wijzen daarop. Het inwendige is niet opgenomen.

De twee schuren

Typologie en vorm van de Vlaamse of zijlangsdeelschuur

Beide schuren van Overaseweg 204 zijn *zijlangsdeelschuren* dus Vlaamse schuren, al is hun formaat verschillend. De naam 'Vlaamse schuur' is in West-Brabant wijdverbreid. Zij is niet historisch, maar verzonnen door boerderijonderzoeker R.C. Hekker die – op goede gronden – meende dat het type vroeger van de zuidelijke Nederlanden noordwaarts was verspreid. In Vlaanderen noemt men dergelijke schuren in de regel 'langse schuur'. Dat begrip geeft een hint van de opzet. Meer formeel kan de Vlaamse schuur aangeduid worden als *zijlangsdeelschuur*.¹

Een dergelijke schuur heeft een driebeukige opzet met aan één zijkant een werkruimte in de lengterichting. In die zijbeuk worden dorsvloer en in- of doorrit voor (oogst)wagens gecombineerd. Daarom bevinden zich deuren in één of twee van de gevels aan de korte zijden, asymmetrisch, naast het midden van de betreffende gevel(s); in het geval van twee tegenover elkaar gelegen poorten zijn er derhalve een in- en een uitgang. Het schilddak van de schuur is aan die lange zijde opgetild. Het hoge middengedeelte van de schuur kan dienen als tasruimte voor gewassen, terwijl de andere zijbeuk – het laagste gedeelte – onder andere stallingen herbergt. De inwendige functies zijn aan de gevels, hoe eenvoudig vaak ook, af te lezen. Aan de vee-zijde zijn meerdere deuren en (stal)vensters te zien.

De opzet in langsrichting maakt het vrij eenvoudig om de schuur naar behoefte te verlengen. Dat is moeilijker bij een ander belangrijk historisch type, de dwarsdeelschuur, waarbij men werkt vanuit een korte dwarsgang die zijn entree in een lange gevel heeft. De dwarsdoorsnede van de *zijlangsdeelschuur* is asymmetrisch, net als de gevels en de inwendige gebint- en dakconstructie. De

¹ De informatie van deze paragraaf is grotendeels ontleend aan G. Dirven, C. Buiks e.a.), *Historische boerderijen in Baronie en Markiezaat. Handreikingen voor het behoud van ruraal erfgoed*, Geertruidenberg (SdBB) 2011, m.n. p.53-55.

gebintconstructie heeft aan de wagen- en dorsvloerkant (waar het dak hoger is) een dekbalk die over de stijlen heen steekt en aan de andere zijde een ankerbalk, die het mogelijk maakt dat de stijlen wat hoger zijn. Aan de ankerbalkzijde loopt het dakvlak steiler en verder naar beneden door; de lange gevel aan die kant is lager dan die aan de andere kant.

De grote schuur

De grote schuur staat evenwijdig aan de landweg. Het betreft een rechthoekig gebouw van één laag plus een rietgedekt schilddak. De linker- en rechterzijgevels liggen vooraan wat terug en bevatten daar in beide gevallen een dubbele deur. Ook is het dak er wat opgetild. Deze bijzonderheden hangen samen met de langsdeel (zie hierboven) die evenwijdig aan de landweg ligt.

Drie van de vier gevels zijn van hout. De houten wanden zijn zwart geteerd. Zij bestaan uit gepotdekselde delen die tegen reeksen staanders zijn bevestigd. Dat de beplanking nieuw is, kan worden opgemaakt uit de geringe bewering en de sporen van machinaal zagen. In de achter- of noordgevel is in aanzicht links, dus aan de oostkant, een enkelvoudige dagelijkse deur te vinden. Alleen de gevel aan de oostzijde – de korte kant die naar het hoofdgebouw is gekeerd – bestaat grotendeels uit metselwerk (afgezien van de deeldeuren vooraan, of in aanzicht links). Dat metselwerk is in het recente verleden vrijwel geheel vernieuwd, met uitzondering van de hoek naar het terug liggende geveldeel met de deuren. Bij de bedoelde oudere strook is bovenaan een reeks vlechtingen te zien die de overgang naar de schuine van het dak vormen (afb. @).

Het interieur wordt grotendeels bepaald door de vijf anker- c.q. dekbalkgebinten die de ruimte in drie beuken opdelen. De hoog opgaande jukken vormen een imposant beeld. Elk van de gebinten bestaat uit een rechthoekig onderjuk met daarop een A-spant. Wie wil weten hoe dit meer specifiek in elkaar zit, wordt in het volgende hoofdstuk bediend bij de beschrijving van de constructie van de kleine schuur. Beide zijn namelijk in hoofdlijnen gelijk, al verschillen details zoals bouwsporen. Het belangrijkste om te weten, is dat aan de zuid- of voorzijde (Overaseweg) de zijdeel ligt. De zuidelijke zijbeuk is breder en het dak is hoger opgetild. De asymmetrische opzet van de gebinten maakt dat mogelijk. De dekbalk die over de gebintstijl heen steekt helpt om het dak verder uit te zetten.

Afgezien van de gebinten is het meeste dat we binnen zien betrekkelijk nieuw of hersteld. Dat geldt voor de vloer van betonklinkers, de houten wanden (op wat oudere muurstijltjes na) en de rietdekking. De dakconstructie bevat echter oudere onderdelen. Dat is ontegenzeggelijk zo voor de meeste gordingen, maar blijkt ook bij de rondhouten daksporen: juist de beklamping van een klein aantal sporen laat zien dat die sporen zelf nog uit een eerdere fase stammen.

De kleine schuur

De kleine schuur staat haaks op de grote schuur, zoals gezegd met beide oostgevels bijna op een lijn. De kleine schuur heeft dezelfde opzet als de grote. Het betreft een eenlaags gebouw met een rietgedekt schilddak. De inhammen bij de kleine schuur liggen op de hoeken van de lange oostgevel met de kopse gevels. De korte voorgevel en de lange rechtergevel (W) zijn van baksteen, die duidelijk vernieuwd is. De andere twee gevels zijn vervaardigd van zwart geteerde en gepotdekselde delen, welke gevels eveneens zijn vernieuwd. Bij de kleine schuur is het voornaamste interieuronderdeel de gebint- en dakconstructie. Er zijn drie gebinten met gestapelde jukken. De kleine schuur is de aanleiding voor voorliggend bouwhistorisch onderzoek en wordt in het volgende hoofdstuk nader geanalyseerd.

Afb. @ en @: De snelweg A16 werd in 1967 geprojecteerd op de topografische kaart als geplande route. In 1971 volgde de aanleg. Pas in 1980 verscheen de volgende topografische kaart, waarop de snelweg een feit is. Het parallel lopende spoor voor de Hogesnelheidslijn (HSL) werd aangelegd in 2000-2006 (zie afb. 1).

Afb. @: De linkse of westelijke kopgevel van het hoofdgebouw. Vergelijk deze – vernieuwde! – situatie met afb. @

Afb. @: De linkerhelft van de voorgevel aan de Overaseweg. De dubbele deuren horen bij de vroegere dwarsdeel, waarvan links de vaste schuur annex stal in bedrijf was. Merk ook de staande tand op bij de deuren, waar oud (klein steenformaat) op nieuwer metselwerk aansluit.

Afb. @: De rechtse helft van de voorgevel, vanaf de deel tot en met de historische woonruimte. De roedenramen zijn het resultaat van de jongste renovatie; in 1988 werden T-ramen gefotografeerd (afb. @).

Afb. @: De kopgevel aan de rechtse of oostelijke zijde. Het rechtse venster was er al, maar het linkse is ter plaatse van een bouwspoor van een deur in het recente verleden toegevoegd. De Verdiepingsvensters hadden in 1988 nog T-ramen (zie afb. @).

Afb. @: De achter- of noordgevel van het hoofdgebouw met woongedeelte en bedrijfsgedeelte.

Ter plaatse van de twee roedenramen bevond zich in 1988 nog een breed, samengesteld venster uit het derde kwart van de 20ste eeuw plus een bouwspoor/dichtzettint van een deur (afb. @).

Afb. @: De voorgevel van het bakhuisje, achterin de tuin.

Afb. @: De grote Vlaamse of zijlangedeelschuur vanuit het zuidwesten, de Overaseweg.

Afb. @: De grote schuur vanuit het noorden.

Afb. @: De beide schuren in 1988, ruim voor de renovatie. De golflaten lagen over de rieten daken heen. De oostgevel van de grote schuur bezat nog een kleine deur in het midden.

Afb. @: Blik op de beide schuren vanaf de openbare weg, zomer 2019. [Google Streetview]

Afb. @: Boven de middenbeuk, een van de A-spanten waarvan het hout overwegend oud is.

Afb. @: Het inwendige van de grote schuur van noordoost naar west. De camper illustreert mooi de functie van de zuidbeuk met, historisch, de langsdeel. Dat voertuig past niet in de andere zijbeuk.

2 Analyse van de kleine schuur

Situering

De schuur maakt deel uit van een historisch boerderijcomplex in het buitengebied ten westen van het Mastbos. De boerderij vervult geen agrarische functie meer, maar is als ensemble van gebouwen, erf en landschap intact. De omgeving, het erf met tuinen en de gebouwen zijn in voorgaand hoofdstuk al beschreven.

De hier onderhavige schuur wordt de kleine schuur genoemd ter onderscheid met de grote schuur die ervoor staat. De grote schuur ligt evenwijdig aan de landweg (Z) die hier als aftakking van de Overaseweg dezelfde naam heeft. Qua oriëntering staan beide schuren een kwartslag gedraaid ten opzichte van elkaar. Aan de oostkant (waar verderop ook het hoofdgebouw met zijn tuinen zijn) is het terrein half verhard met grind, aan de noord- en westkant liggen gras en bosjes.

Exterieur

Bouwmassa

De kleine schuur is een op rechthoekige plattegrond opgetrokken eenlaags gebouw met een rietgedekt schilddak. Op de hoeken van de lange oostgevel met de twee kopse gevels treft men vierkante inhammen, waar zich inhammen bevinden. Boven de inhammen liggen overstekken van het rietdak. De lange zijgevel aan de oostkant is hoger dan die aan de westkant. Van het rietdak is het middenstuk aan de oostzijde derhalve ook wat opgelicht. Aan de oostzijde ligt de beuk met de langsdeel.

Gevel zuid

Dit is een van de korte zijden. De begane grondstrook vertoont metselwerk waarin drie deuren zijn gevat. Het metselwerk is opgetrokken in kruisverband uit hergebruikte handvormstenen. De lintvoegen zijn voorzien van een daggestreek, niet ongebruikelijk maar dus ook een renovatieproduct. De plint bestaat uit een gecementeerde strook, die onder de muuropeningen door een strekje van staande bakstenen is onderbroken. De drie deuren zijn opgedeeld in onder- en bovendeur, zoals bij een paardenstalling. De bovendeuren staan open, waardoor te zien is dat er een glasplaat achter is bevestigd. Boven deze gevelstrook ligt het rietdak.

Rechts bevindt zich de inham die met de voorzijde van de rechter- of oostgevel wordt gedeeld en welke te zien is als de buitentravee van de langsdeel. Het rietdak ligt er als een overstek gedeeltelijk overheen. De achterwand van de inham bestaat uit geteerde en gepotdekselde (vrij brede) delen plus de twee vleugels van de dubbele inrijdeur. Die deurvleugels zijn klampdeuren met aan de

buitenzijde verticaal bevestigde planken. Van de andere wand van de inham, links, bestaat de onderste helft uit metselwerk en de bovenste uit gepotdekselde houten delen. Het gemetselde gedeelte is hetzelfde als de zuidgevel: dezelfde hoogte, nieuw werk in kruisverband uit oude stenen en voegen met een daggestreek. De overgang naar het houtwerk wordt gevormd door een stroomlaag van schuin verwerkte bakstenen. Achteraan (in aanzicht rechts) is in het gemetselde stuk gevel een eenvoudige deur opgenomen. De beplanking loopt erboven door.

Gevel west

De linkse of westgevel bevindt zich aan een lange zijde. De principes zijn vergelijkbaar met die van de voor- of zuidgevel. In betrekkelijk nieuw muurwerk van oude bakstenen zijn drie staldeuren met onder- en bovenduren gevat. Links van elke doorgang is een gietijzeren raam geplaatst, in liggend formaat, met middenstijltje in tweeën gedeeld en met gebogen bovenrand. Een vierde stalraam vinden we in het verder blinde muurwerk rechts, bij de hoek met de zuidgevel. Dit raampje is van een halfgrond type met spaken. Het gemetselde stroomlaagje bovenaan bevat zones met verticaal en schuin geplaatste baksteentjes. Een dergelijke laag getuigt er in de regel van dat de houten draagconstructie er al was toen de – niet constructieve, alleen zelfdragende – buitenmuur werd opgetrokken.

Gevel noord

De noord- of achtergevel is een houten wand, van gepotdekselde horizontale delen. De delen zijn geteerd en vrij breed (=hoog). Het grootste deel van de gevel is niet gearticuleerd. Links bevindt zich de inham waarvan de op dezelfde wijze en hetzelfde recente moment zijn voorzien van gepotdekselde liggende delen. In de inham vinden we de achterdeuren van de langsdeel, haaks daarop een secundaire zijdeur en een overstek van het rietdak.

Gevel oost

De rechtse of oostgevel heeft drie segmenten, door de inhammen op de hoeken met de korte gevels. Zoals beschreven, heeft de inham aan de zuid- of linkerzijde in aanzicht een gedeeltelijk gemetselde en gedeeltelijk gepotdekselde gevel plus een deurtje en is de inham rechts voorzien van een gepotdekselde wand met een deurtje. Het middelste stuk van de lange oostgevel, dat dus het verst naar voren komt, is opgetrokken uit gepotdekselde en geteerde houten delen en als blinde gevel uitgevoerd.

@ Geteerd of gecarbolineumd ??

Constructie

De kleine schuur is een houtbouw met drie beuken. Het bouwwerk heeft een driedelige gebintconstructie die het grote rietgedekte schilddak ondersteunt. Het bezit zelfdragende buitenwanden die bij het dragen van het dak niet of nauwelijks van betekenis zijn. De drie gebinten bestaan uit een onder- en bovenjuk. Beneden is driemaal sprake van twee stijlen die op een hoogte van bij benadering vier meter een horizontale dwarsbalk in dwarsrichting ondersteunen. Voordat we daar aankomen zien we op ongeveer *drie meter* hoogte in langsrichting tussen de stijlen van de rechtse of oostelijke afgeschoorde tussenbalken.

Bij de onderjukkan is de asymmetrie in het oog springend. Aan de ene zijde (O) ligt de genoemde dwarsbalk op de stijl, aan de andere zijde (W) steekt de balk met een pen door de stijl heen. De onderjukkan zijn daarmee half dekbalkjuk en half ankerbalkjuk. De stijl kan daardoor aan de ankerbalk-kant hoger zijn, maar in het geval van deze constructie is het belangrijker dat de andere zijde van de liggende balk – de dekbalkzijde – verder kan doorsteken. Op de dwarsbalk ligt aan

beide zijden, in de lengterichting en nabij het dakvlak, een fliering of gebintplaat. Deze ondersteunt op zijn beurt de rondhouten daksporen. Vanaf de verticale stijlen lopen naar de horizontale hoofdbalken zowel in langs- als in dwarsrichting schuine balken, windschoren respectievelijk korbelen genaamd.

De bovenjukken zijn A-spanten. Zij hebben ongeveer halverwege de spantbenen of spruiten een halfhouts bevestigde tussenbalk. Hierop liggen in de lengterichting van het dak flieringen. Windschoren tussen fliering en spantbeen zorgen voor constructieve stijfheid. De flieringen lopen rechthoekig om en liggen ook onder de korte zijden van het schilddak. Om die reden liggen nabij de kopse kanten van de dakconstructie twee parallelle balken dicht bij elkaar: fliering buiten en spanttussenbalk binnen. De benen of spruiten van elk gebint ontmoeten elkaar bovenaan halfhouts gekruist. Op de kruising ligt een nokgording.

Verschillen tussen boven- en onderjukken

Er vallen verschillen tussen de onderjukken en bovenjukken op. Tot en met de tussenbalken en de onderste flieringen treffen we hoofdzakelijk eikenhout aan. Waar van dat principe is afgeweken en grenen gebruikt is, moeten we uitgaan van een herstelling (of er was bij de bouw van deze schuur niet *meer* eiken voorhanden). Zo zijn de korbelen, die de tussenbalken afschoren naar de stijlen, van naaldhout en dus renovatiehout. De eerste tussenbalk (Z) is van naaldhout, net als de fliering of gebintplaat links (W). De windschoren zijn in vijf van de negen gevallen wel van eiken – zie ook de alinea's over de telmerken verderop.

Het eikenhout is tamelijk grofdradig en niet al te veel bewerkt c.q. gekantrecht. De houtverbindingen bestaan uit pen-gat-verbindingen met houten toognagels, tot en met de schoren aan onder- en bovenuiteinde.

De balken bevatten veel toognagel- en pengaten en wat andere kepen die in de huidige samenhang nutteloos zijn (afb. @ en @). In een enkel geval is een nu open pengat te verklaren als een aanwijzing voor een vernieuwde schoor, die een tiental centimeters verderop werd ingepend. Meestal, echter, zijn de loze gaten uit te leggen als bouwsporen wijzend op een eerder gebruik van het hout. Het eikenhout is, met andere woorden, secundair verwerkt in de huidige constructie – maar wel al lang geleden.

De bovenjukken zijn geconstrueerd uit grenenhout. Dit hout is regelmatig qua bewerking en ranker dan het lager toegepaste eiken. De geringere maten wekken door de hogere plaatsing en de kleinere ruimte onder het dak geen verwondering. Van meer betekenis is de vaststelling dat deze naaldhouten onderdelen uit een enkele fase stammen en voor dit dak op maat zijn gemaakt; bouwsporen ontbreken. De onderdelen zijn met spijkers aan elkaar bevestigd en niet – zoals bij de onderjukken – met pen-gatverbindingen.

Telmerken

Er zijn telmerken te vinden. Zij bevinden zich op de stijlen en de windschoren (dus de schoren in de lengterichting) van de onderjukken. Ze komen zowel op de eiken als de grenen windschoren voor. Dit is een aanwijzing dat bij het maken van *deze* constructie oud eiken met nieuw grenen voor de onderjukken is gebruikt.

De merken van stijl en schoor bevinden zich bij elkaar (afb. @). Het gaat om gehakte merken, die een onderscheid tussen links en rechts maken. Rechts bevinden zich gehakte rechte strepen; bijvoorbeeld 2= ||, 6= |||||. Links (West) zien we gegutste rondjes of holletjes; bijvoorbeeld 3= ooo, 5= ooooo). De nummering loopt van zuid naar noord op, met ook nog eens een onderscheid

tussen zuid- en noordzijde. Dat geldt zowel links (W) als rechts (O), maar de reeksen links en rechts lopen niet parallel.

De linkse reeks, met gegutste rondjes (oooo), is: Het eerste juk heeft 1 (Z) en 2 (N). Het tweede juk 3 (Z) en 4 (N). Het derde juk 5 (Z) en 6 (N).

De rechtse reeks, met gehakte strepen (llll), is: Het eerste juk heeft alleen een merk 1 aan de noordkant, de stijl is aan de andere kant in de houten buitenwand opgenomen. Het tweede juk heeft 3 (Z) en 2 (N); omgedraaid dus! Het derde juk heeft alleen aan de zuidkant een leesbaar merk: 4. Ook deze stijl is in de wandconstructie opgenomen. Toch zit aan de noordkant ook een pengat voor een windschoor. Het is niet te zeggen of dat te maken heeft met een vroeger in de wand (die hier teruggeweken is, zie @) opgenomen schoor of met een wijziging van de opzet, waarbij ook deze stijl met nummer llll vrij in de ruimte stond.

Verdere bijzonderheden

Van de drie stijlen aan de linkerkant (W) is van de achterste de onderste ruime meter opgenomen in een gemetseld muurtje. De andere twee stijlen zijn tot die hoogte aangescherfd met een nieuwe voet (keurige haaklas). Dat geeft het vermoeden in, dat vroeger alle drie de stijlen ingemetseld waren. De tekening uit @ bevestigt dat (afb. @).

De drie stijlen links hebben aan de zijde van de nabije bakstenen zijgevel een balkje dat de stijl en de buitenmuur verbindt. De balkjes zijn halfhouts en gespijkerd met de stijl verbonden. Erboven treffen we in alle drie de gevallen een recht pengat aan. Wanneer we ons hier een horizontale 'muurbalk' voorstellen, komen we echter boven de dakaanzet uit en niet bij de gevel. Het is denkbaar dat de muur bij het verstenen iets naar buiten is geplaatst en de dakaanzet dus wat lager zit dan in een eerdere situatie. De pengaten kunnen echter ook te maken hebben met de voorgangerschuur waar het eikenhout primair in verwerkt was en in de huidige constructie nooit hebben gefunctioneerd.

Bij de tweede stijl rechts (Oost) is in de driehoek van windschoor, stijl en fliering een houten prop te zien (lijkt op een kurk in een gat, afb. @). Wanneer deze wordt uitgelegd als vlotprop vormt dat een aanwijzing dat het eikenhout geen lokalen herkomst heeft, maar via water van verder weg is gehaald.

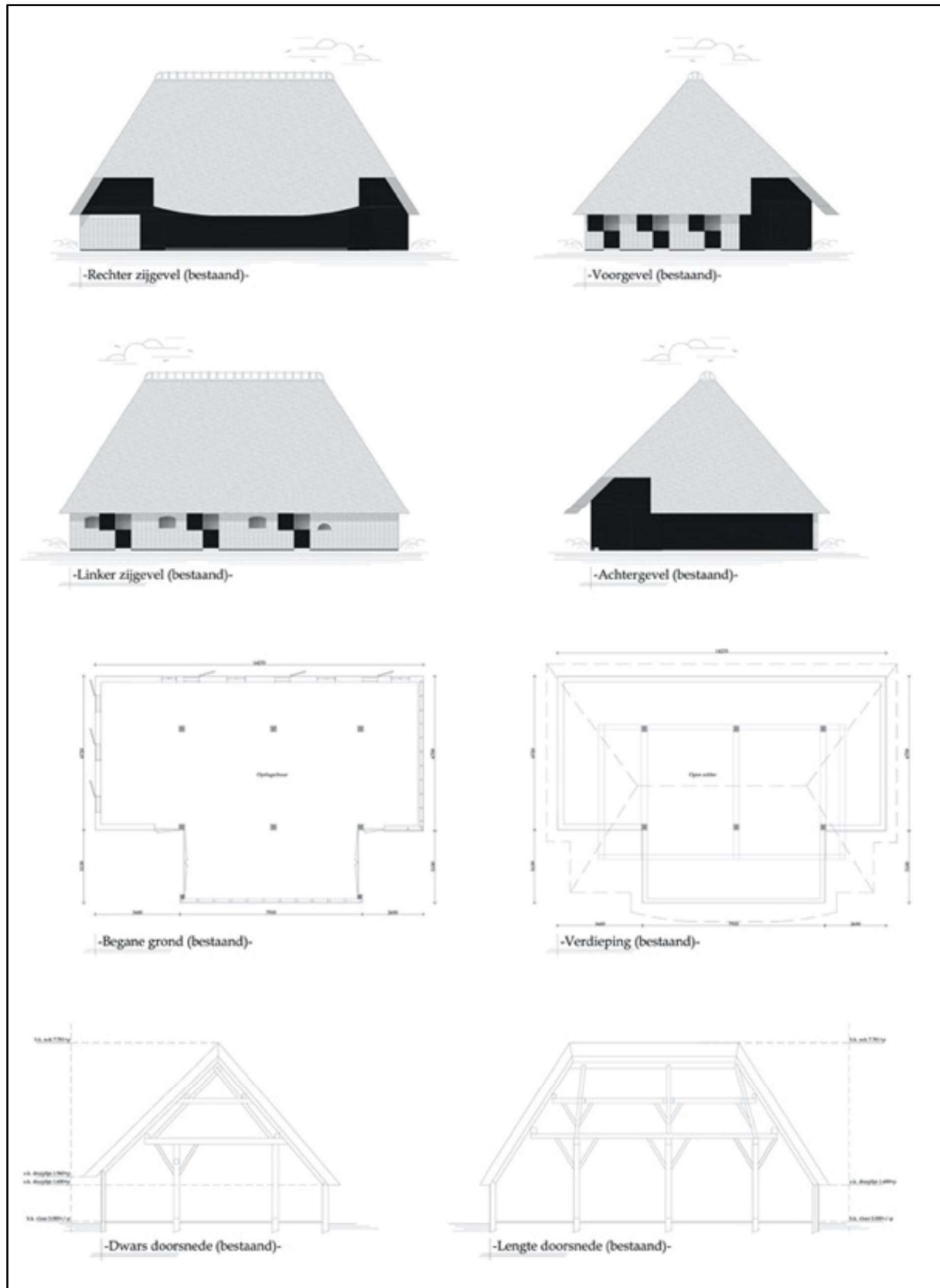
Tussen de wandstijltjes van de noordelijke korte houten gevel zijn er zes van de veertien oud en van eiken. Eén ervan heeft een pengat die wijst op een vroeger andere functie. De oostelijke houten wand bevat stijltjes die om en om oud en 'nieuw' zijn. Zij lijken samen drie generaties bouw-materiaal te representeren.

Interieur

In de meeste gevels – zes van de acht, wanneer je de subgevels van de inhammen meetelt – bevinden zich toegangen. Dit geeft aan dat er een indeling heeft bestaan met afscheidingen in verschillende vormen. Er zijn zes staldeuren die elk bij een veestalling horen, waarschijnlijk voor paarden. De langsdeel aan de oost- of rechterkant zal niet letterlijk afgescheiden zijn geweest, maar functioneel zeker een afzonderlijke (meer vrijgehouden) subruimte. Sporen van dergelijke agrarische bestemmingen zijn zo goed als verdwenen. De drie gebintstijlen aan de west- of linkerkant waren ingemetseld in tot de zijgevel doorgetrokken muurtjes. Die situatie is achteraan nog behouden, terwijl bij de twee andere stijlen te zien is waar de schade moest worden hersteld. Het genoemde behouden muurtje vertoont metselwerk dat niet eerder dan de tweede helft van de 20e eeuw zal zijn ontstaan. De zonder twijfel vroeger, tenminste gedeeltelijk, verharde vloer is

eruit; je loopt nu over de aangestampde aarde. Alle stijlen staan op vernieuwde gemetselde poeren met versneden voeten.

Er zijn restanten van het gebruik ten behoeve van de boerencamping (SVR). Achterin waren toiletten aangebracht. Een paar afvoeren zijn nog te zien. De tegeltjes linksachter wijzen eveneens op zo'n sanitaire functie. De binnenzijden van de stenen wanden (W en Z) zijn steenrood gesausd. Samen met de achterzetbeglazing van de stallingdeuren is dit een getuige van gebruik als verblijfsruimtes. Die moet indertijd zijn afgescheiden van de linkse helft van de schuur, aangezien daar meer de ruwbouw zichtbaar is gebleven.

Afb. @: De kleine schuur getekend in de bestaande toestand. Gevels, plattegronden en doorsneden genomen uit de bouwtekening (afb. @, bijlage). [Mathijssen Ontwerp / Veerman Bouwhistorie]

Afb. @: De zuid- of voorgevel met rechts een stukje van de voorste inham.

Afb. @: De inham rechtsvoor.

Afb. @: De linkse of oostgevel.

Afb. @: De meest rechtse stallingdeur in de linkse gevel.

Afb. @: De inham rechtsachter met zicht op de (achter-) deuren van de langsdeelbeuk.

Afb. @: De achter- of noordgevel.

Afb. @: Naar linksvoor.

Afb. @: Het onderjuk van de achterste van de drie gebinten.

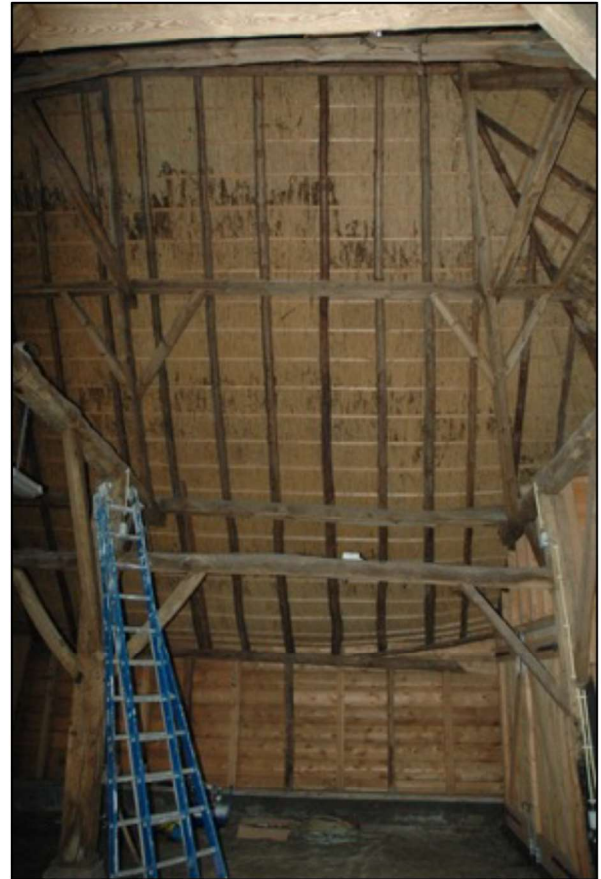

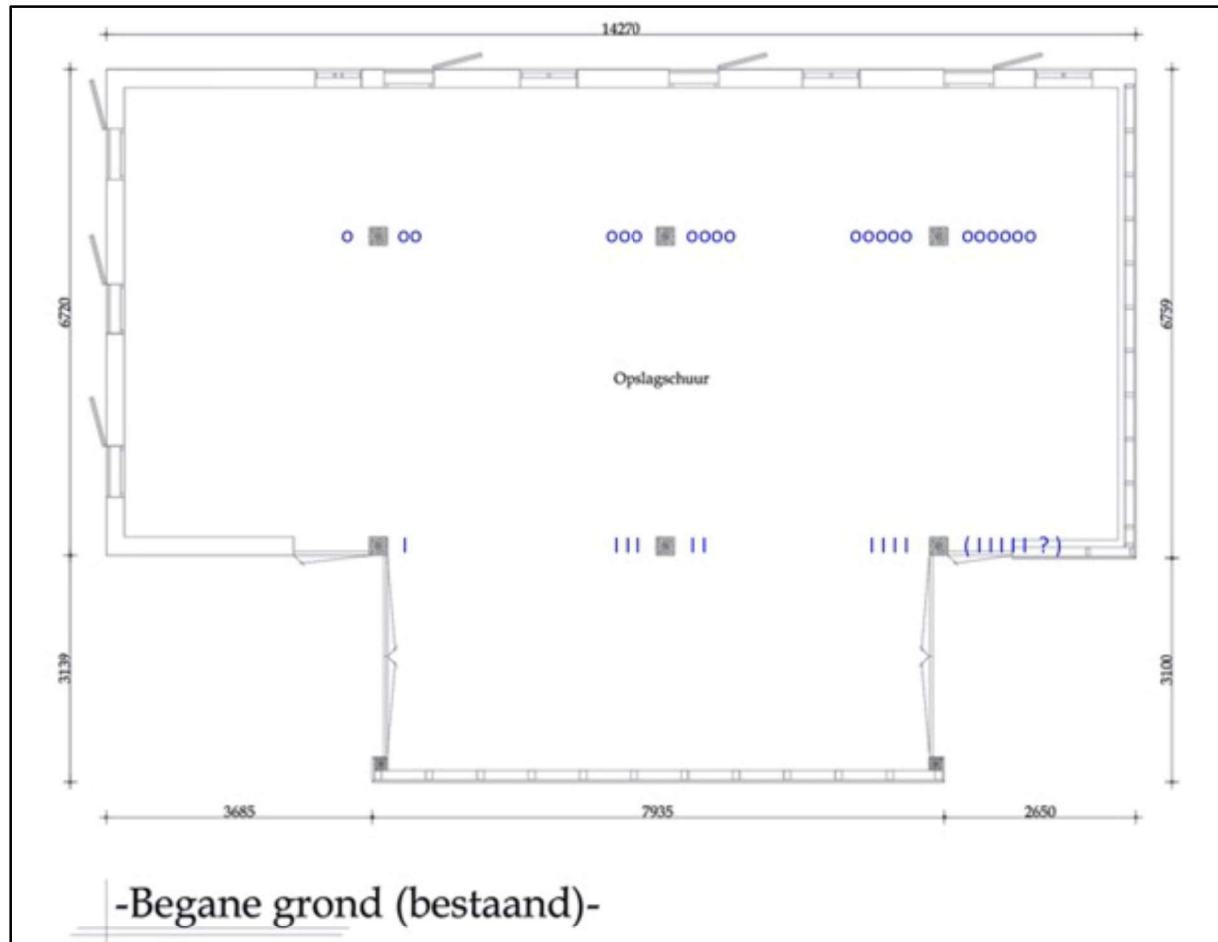
Afb. @ [LB]: Binnenkant van het voorste dakvlak met het A-vormige bovenjuk.

Afb. @ [RB]: Dakvlak aan de rechterkant tussen het eerste en het tweede gebint.

Afb. @ [LO]: Van linksvoor naar rechtsachter.

Afb. @ [RO]: De langsdeel naar het achterste deurenpaar.

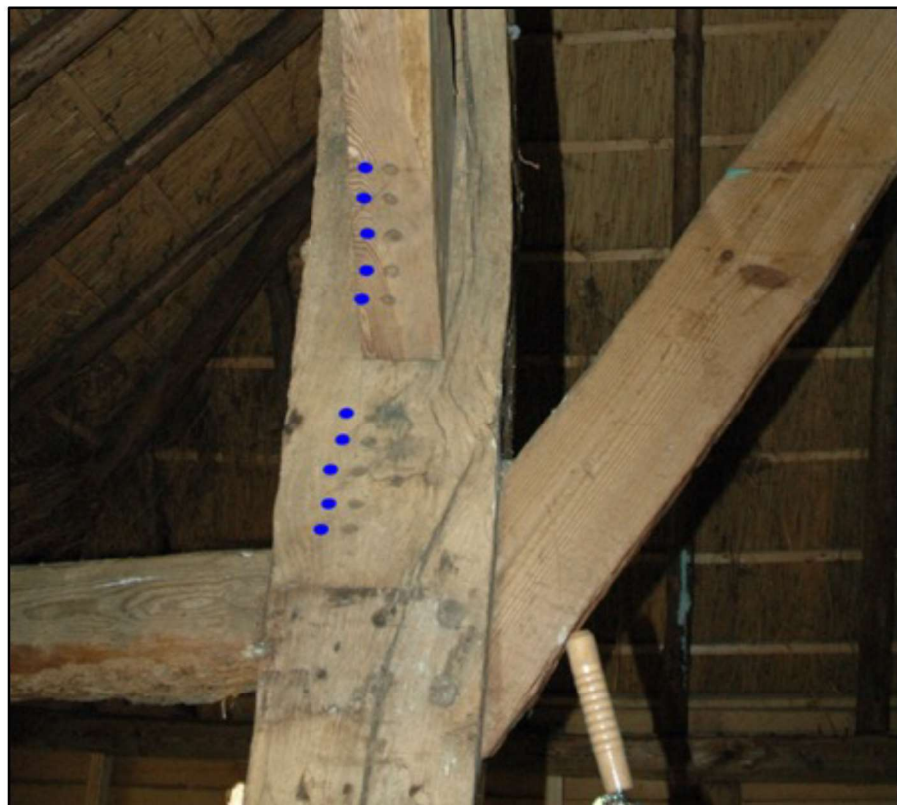

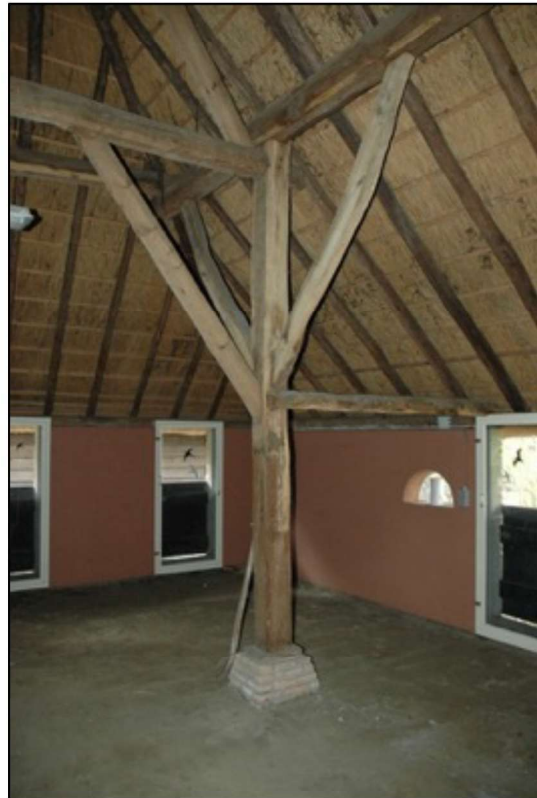

Afb. @: Documentatie van de telmerken. Zuid is links, noord is rechts. [Veerman Bouwhistorie / basisteekening Mathijssen Ontwerp]

Afb. @: Voorbeeld van gegutste dus ovalen merken, aan de linkerzijde van de schuur. Dit geval is het nr. 5, aan de zuidkant van de noordwestelijke gebintstijl (eiken) en de windschoor erboven (grenen).

Ik heb de merken iets links ervan in blauwe ovalen 'geechood'.

Afb. @ en @: Stijl van het eerste gebint links, zuidzijde (o) en noordzijde (oo).

Afb. @ en @: Stijl van het eerste gebint rechts, zuidzijde (geen merk) en noordzijde (l).

Afb. @ en @: Stijl van het tweede gebint links, zuidzijde (ooo) en noordzijde (oooo).

Afb. Stijl van het tweede gebint rechts, zuidzijde (III) en noordzijde (II).

Afb. @: Stijl van het derde gebint links, zuidzijde (ooooo) en noordzijde (oooooo).

Afb. Stijl van het derde gebint rechts, zuidzijde (IIII) en noordzijde (IIII ?).

Afb. @: De oostzijde van de tweede gebintstijl links bevat twee pengaten. Zou de onderste nog bij een dwarsregel kunnen horen van de huidige schuur (zij het dat hij te hoog lijkt te zitten), het bovenste pengat vindt hier geen verklaring: een hergebruikte stijl.

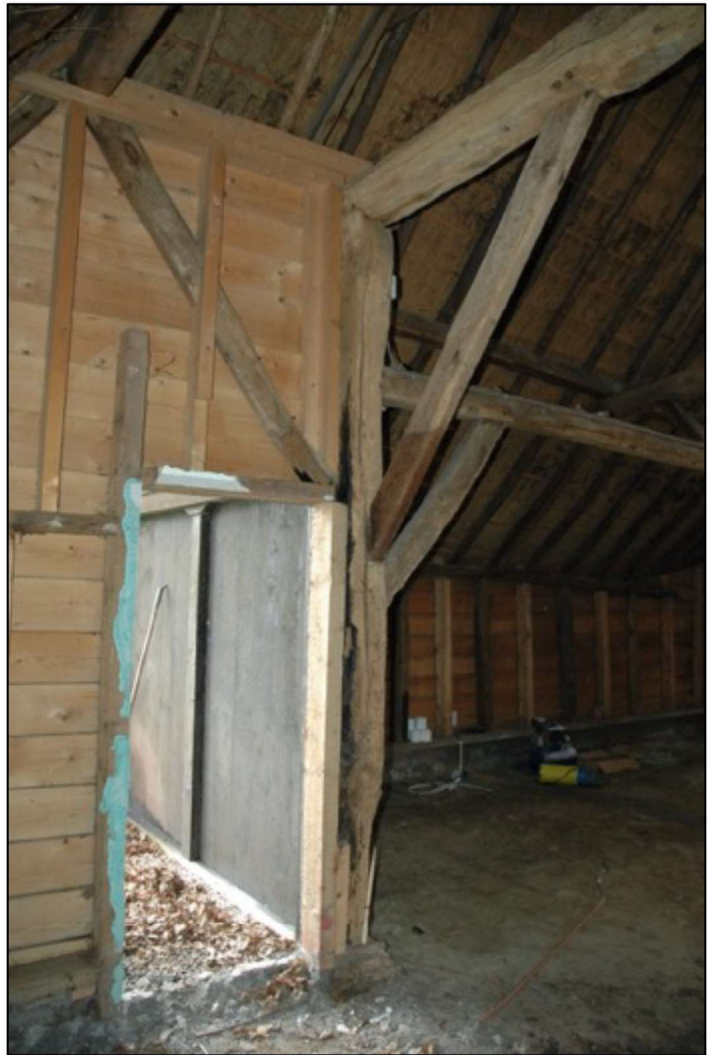
Afb. @: Dergelijke proppen worden uitgelegd als restanten van bevestigingen ten tijde van het houttransport. Wanneer (eiken)hout over de rivieren werd aangevoerd werden balken samengebonden tot vloten. Een prop als deze kan hebben gediend om touw of bijvoorbeeld wilgentenen in het gat vast te zetten.

Afb. @ en @: De rechtse gebintstijl van het derde juk staat tegen een hoek van twee haaks aansluitende wanden, waardoor een gebintbalk en windschoor aan de noordkant ontbreken.

Er is echter naast de kozijnstijl van de nog jonge deuropening wel een pengat voor de schoor te zien, waardoor we ook het telmerk 5 (IIII) vermoeden.

De kadastrale Minuutkaart toont rechtsachter (noordoostzijde) nog geen 'hap' uit de plattegrond (afb. @). De inwendige constructie moet dan in noordelijke richting hebben doorgelopen.

3 Schets van de geschiedenis

Middeleeuwen: in cultuur gebracht; men boert hier al lang, ten westen van het Mastbos. @ Meer documentatie, zoals [REDACTED]

17de of 18de eeuw: voorganger-gebouwen. Aan de eiken constructieonderdelen van de kleine 'Vlaamse' schuur is te zien dat zij in een andere samenhang hebben gefunctioneerd en hier een nieuwe bestemming hebben gekregen.

De 'verhuizing' zou op zijn laatst eind 18de, begin 19de eeuw hebben plaatsgehad, want ...

1832: Volgens de kadastrale Minuutkaart bestond de huidige dispositie toen reeds; twee schuren bij een kerngebouw. Saillant is, dat de contour op de Minuutkaart van het hoofdgebouw samenvalt met de linkse oftewel westelijke helft van het boerenhuis. Je zou denken dat daar, naast de woning, van oudsher de vaste schuur stond. De rollen zijn blijkbaar omgedraaid.

De kleine Vlaamse schuur zou slechts aan de zuidoostkant een inham, dus inrijpoort, hebben bezeten. Afgaande op de Minuut-contour ontbrak de tegenhanger, de hap uit de noordoosthoek, destijds. We zien aan de constructie aanwijzingen dat deze en derhalve de zijbeuk – inderdaad – anders voortgezet is geweest.

1837: de sluitsteen boven de (dwarsdeel-) doorgang van het huis getuigt van een belangrijke verbouwing. Blijkbaar is toen het rechtse deel herbouwd in baksteen, waarbij de genoemde omkering van bedrijfsruimte en woonruimte plaats vond.

Late 19de eeuw / vroege 20ste eeuw. Het kerngebouw is in enkele fasen (zie de verschillende stukken baksteengevel) versteend. Muldenpannen waren rond het begin van de 20ste eeuw in trek. Deze zijn destijds gelegd op het linkse gedeelte van het hoofdgebouw en moeten een versterking van de kapconstructie hebben betekend.

XX c: moderne vensters voor het huis, zie de foto van de achtergevel uit 1987 (afb. @).

1961: Vergunningaanvraag voor wijzigen van de voor- en zijgevel van het hoofdgebouw (afb. @). Zoals in hoofdstuk 1 geschetst, werden de kopgevel en de linkerhelft van de voorgevel aangepast, kennelijk in samenhang met veranderd gebruik van de vaste schuur en stalling. Bij de voorgevel werden twee kleine ramen en een grote dubbele staldeur door zes vierruits vensters vervangen. In de kopgevel werden twee kleine vensters aan weerskanten van de zijdeur door vier grotere exemplaren vervangen.

Tweede helft 20ste eeuw: het boerenbedrijf was tanende. Golfplaten op de twee Vlaamse schuren moesten verval afremmen. 1972: Vergunningaanvraag voor golfplaten op de schuren.

1976: Foto's door [REDACTED] fotograaf van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg.

1982: Verbouwen boerderij (afb.@): de vaste schuur van het hoofdgebouw werd ingedeeld als onderdeel van de woonruimte. Het rechtse gedeelte, dat al woning was, hield in hoofdlijnen zijn oude structuur maar werd gemoderniseerd. In de rechtse kopgevel werd een venster bijgeplaatst ter plaatse van een bouwspoor van een deur (? afb. @). Ook in de achtergevel van het huis verschenen nieuwe, oud ogende roederamen, etc.

1988: Tweede fotoreportage door fotograaf van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, [REDACTED]

Kadastrale splitsing in ... @

1999-2001: Gefaseerde renovatie en restauratie van de gebouwen. Het hoofdgebouw kreeg een opvallende historiserende facelift (westgevel met wolfseind aan het rietdak o.a.). De twee schuren werden eveneens naar een ouder uiterlijk teruggebracht, maar hierbij werkte men meer naar de waarheid.

2019-2020: Voorbereiding van restauratie van de grote Vlaamse schuur en herbestemming tot woonhuis van de kleine Vlaamse schuur.

Afb. @: Projectie van de huidige kadastrale kaart op de Minuutkaart van omstreeks 1832. [PDOK / RCE / Veerman Bouwhistorie]

De gebouwcontouren met rode schaduwrand zijn de oude, de grijze vlakken – indicatief – de huidige opstallen. Bij de woning is de tegenwoordige contour in blauw door mij opnieuw gekleurd.

Dit samengestelde beeld laat zien dat de verdeling van de gebouwen in twee eeuwen dezelfde is gebleven. Van het hoofdgebouw was blijkbaar het linkse gedeelte er al. Gaan we af op de jaartalsteen (afb. @) dan werd het huis *rechts* aangebouwd in 1837. De kleine schuur heeft op de Minuut geen hap uit de noordoosthoek, nu wel.

Afb. @: Sluitsteentje met '1837' boven de voormalige dwarsdeelingang midden in de zuid- of voorgevel van het hoofdgebouw. Vergelijk met afb. @.

Afb. @: Foto van de twee schuren uit 1988, gemaakt door [REDACTED] voor de toenmalige Rijksdienst voor de Monumentenzorg. [Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, RCE]

Afb. @: Foto van het oudste gedeelte van het hoofdgebouw uit 1976 eveneens door [REDACTED] met op de invulling van de ramen. Op de achtergrond een stukje van de grote schuur. [RCE]

Afb. @: De westelijke kopgevel en de voorgevel van het hoofgebouw in 1976. Op de voorgrond links een hoek van de grote schuur en verder weg het bakhuisje zonder achtertuin. [RCE]

Afb. @: De voorgevel in 1988. Nog altijd lagen er muldenpannen op het schuurgedeelte van het hoofgebouw. De beplanting had zich in het tussenliggende decennium goed ontwikkeld. De linde links was bijgeplaatst. [RCE]

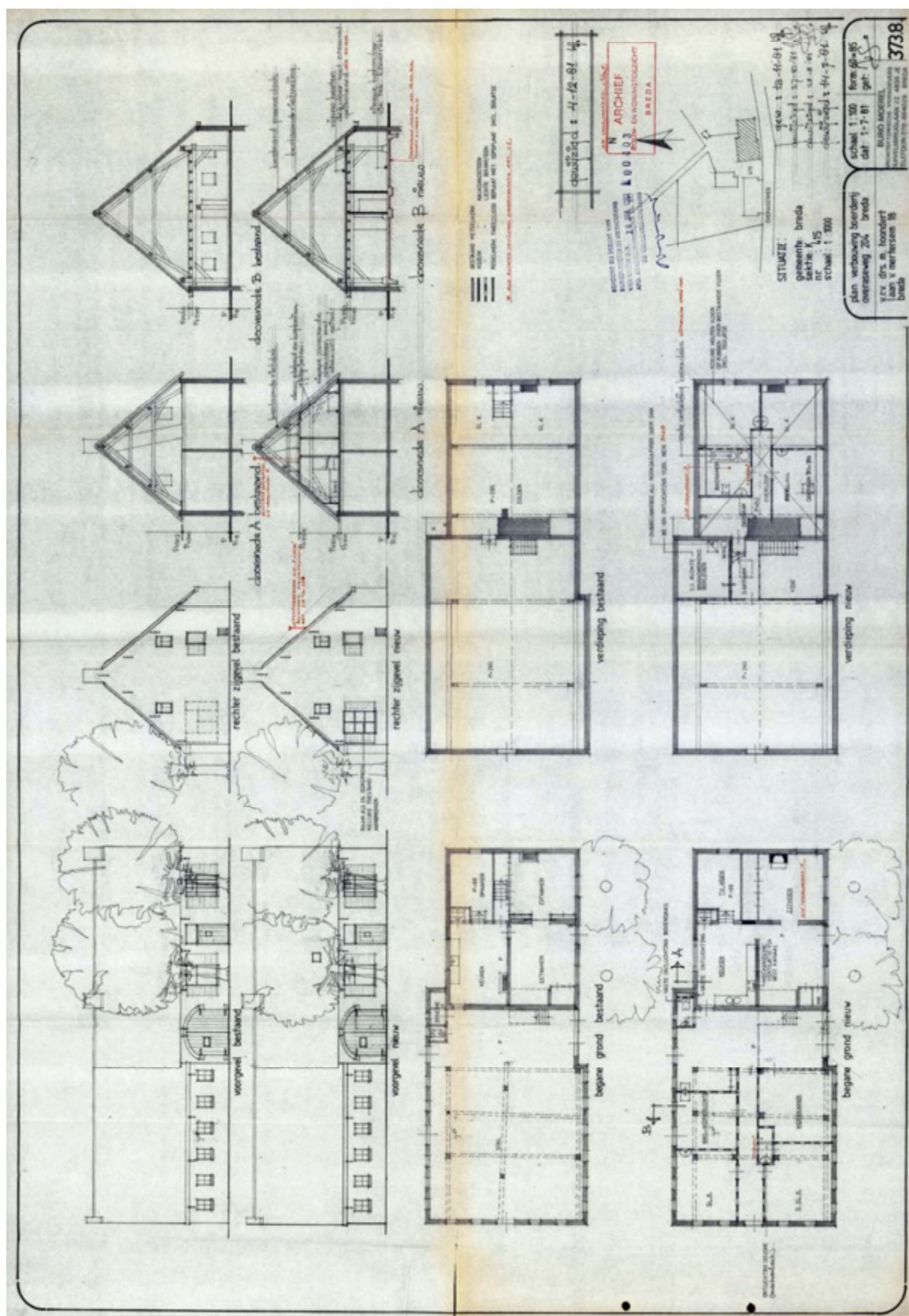

Afb. @: De achtergevel van het hoofdgebouw in 1988, vergelijk dit met het huidige beeld (afb. @). [RCE]

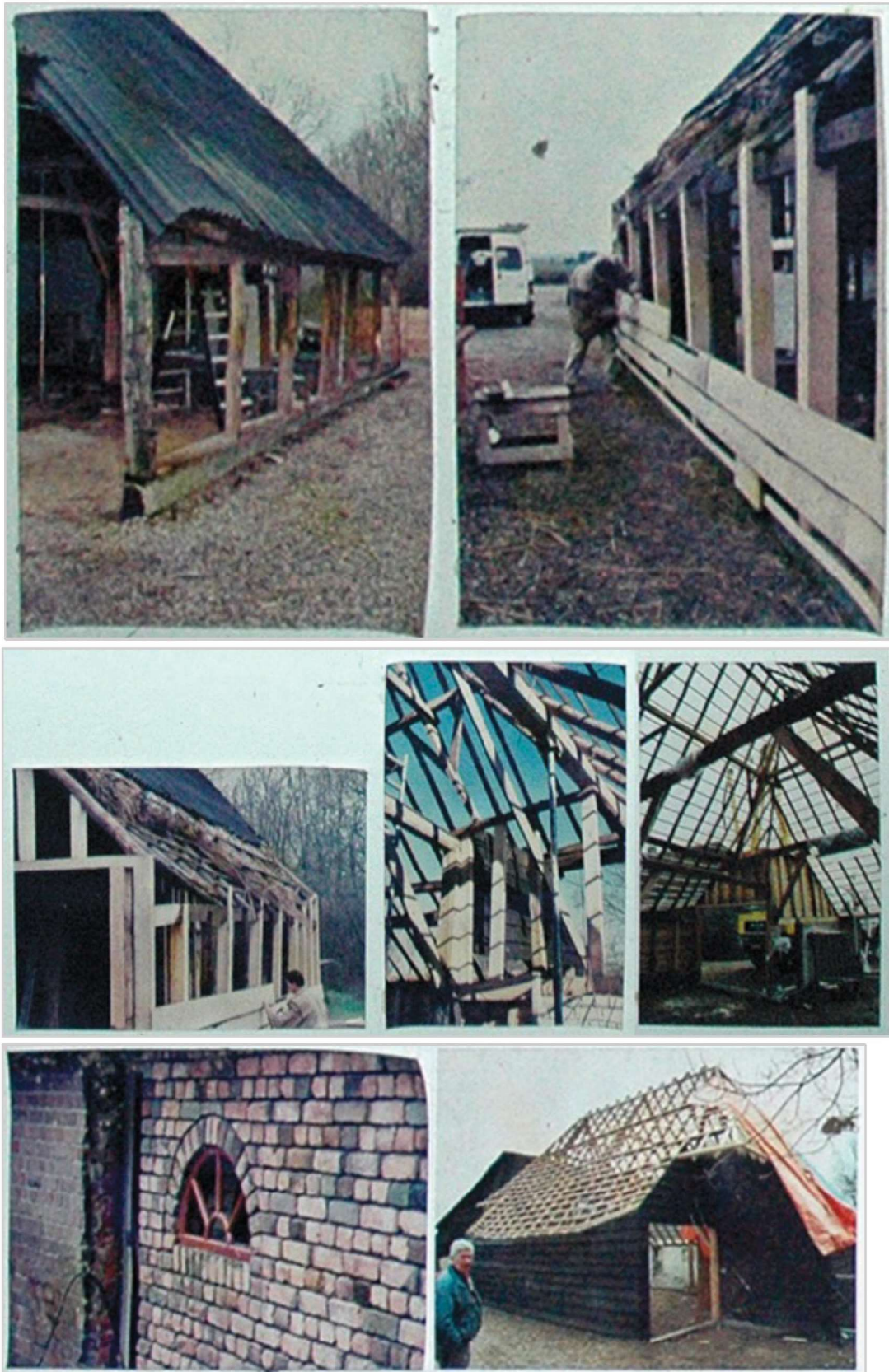
Afb. @: Naar het westen; de gebouwen van over de achtertuin in 1988. [RCE]

Afb. @: Vergund plan voor renovatie van het hoofdgebouw, 1982.

Afb. @ a t/m g: Zeven foto's uit een grotere verzameling waarmee men in @ de restauratie vastlegde. De foto's laten zien dat het, op de gebinten- en dakconstructie na, bijna volledige herbouw was. [Verzameling

4 Waardenstelling

Inleiding

Bij de waardenstelling zijn de uitgangspunten gevolgd van de Richtlijnen Bouwhistorisch Onderzoek, gepubliceerd in 2009. Deze zijn als download beschikbaar via de website van de Rijksgebouwendienst en via bouwhistorie.nl

Een hoge monumentwaarde wordt toegekend aan onderdelen die van cruciaal belang zijn voor de structuur en/of betekenis van het object of gebied. Elementen met een positieve monumentwaarde zijn van belang voor de structuur en/of betekenis van het object of gebied, maar niet cruciaal. Bij onderdelen met geen of gering cultuurhistorisch of monumentaal belang wordt een indifferente waarde gesignaleerd.

Wij onderschrijven ten volle wat de genoemde Richtlijnen stellen: Een waardenstelling is geen dictaat. Naarmate cultuurhistorische of monumentwaarden hoger zijn, zal men wel met kracht van argument – mede vanuit andere overwegingen – moeten verdedigen dat men ze wil aantasten.

Contextuele waarden

Het idee (of gevoel) dat de kleine schuur van een afstandje geeft – van een echte oude schuur, zoals die in deze streken thuishoort – heeft een beeld- en gevoelswaarde, maar authenticiteit is in dezen in rekbaar begrip. Cultuurhistorische waarde *ja*, maar dat dan vooral vanwege de gekopieerde vorm en herinnering.

Algemene historische waarden Indifferente waarde. Op deze locatie hebben zich voor zover bekend geen belangrijke gebeurtenissen, van bovenlokaal belang – afgespeeld.

Stedebouwkundige en ensemblewaarden Hoge waarde. Als beeldbepalend onderdeel van het ruimtelijke en bebouwde ensemble is de kleine schuur niet weg te denken.

We waarderen hier niet de andere onderdelen van het gebouwde en ruimtelijke ensemble. De noodzaak van bescherming en onderzoek moge duidelijk zijn. Zie ook het slothoofdstuk hierna.

Architectuurhistorische en bouwhistorische waarden Positieve cultuurhistorische waarde. De kleine schuur is een typische representant van de Vlaamse schuur of de langsdeelschuur. De overgebleven exemplaren zijn niet uiterst zeldzaam, maar waardevol genoeg om met omzichtigheid te worden hersteld c.q. getransformeerd. Door de ingrijpende renovaties en saneringen in de laatste decennia is de bouwhistorische informatiewaarde relatief gering.

Gebruikshistorische waarden Indifferent. Voor zover schrijver dezes bekend is, kleven aan complex en omliggende gronden geen herinneringen met bijzondere betekenis

Interne waarden kleine schuur

Bouwmassa

Hoog: De bouwmassa of uitwendige contour heeft een hoge waarde. Deze is bij de jongste renovatie gerespecteerd en verkeert dus nog in 'oorspronkelijke' (*) staat.

Positief: -

Indifferent: (*) Na 1832 is er een ingreep geweest die de bouwcontour rechtsachter wijzigde. De recente renovatie heeft het meeste van die aanpassing op zijn beurt uitgewist. Bouwhistorische informatiewaarde is dus (alsnog) weggepoetst. Daarom is de bouwmassa rechtsachter minder belangrijk.

Gevels

De gevels zijn als beeld historisch, maar in materiële zin nog jong, afgezien van een handvol wandstijltjes binnen, in de opbouw van de noordmuur en van de oostmuur. Dat de gevels qua materiaal het resultaat zijn van een reconstructie in de jongste hoofdfase, fase 3, staat vast.

Zoals bij de analyse hierboven (hoofdstuk 2) is aangegeven, reflecteren de in ruime mate aanwezige en qua vorm uiteenlopende muuropeningen het vroegere functioneren van de schuur. De openingen hebben qua positie, maar niet per se in hun huidige uiterlijk een hoge waarde.

Hetzelfde geldt voor de dakhuid; het riet stamt uit het begin van de 21ste eeuw.

Hoog: Het beeld van de gevels geven, inclusief (beeld!) de wandopeningen.

Positief: De stroomlaagjes boven de gemetselde stukken muur weerspiegelen belangrijke bouwsporen. Daggesteken? Stalvensters? @

Indifferent: Materiaal van de gevels; baksteen, gepotdekselde delen, wandopeningen (boven- en onderdeuren van de stallingen, vernieuwde klampdeuren [@ niet ook belangrijke herinneringswaarde aan de originelen?]) etc.

Constructie

Hoog: De gebinten hebben een overwegend hoge waarde. Echter, hierin zijn tenminste drie bouwfasen te onderscheiden, waarvan onderdelen uit de jongste verbouwing niet delen in de hoge waarde (zie verderop).

De drie onderjukkan zijn half dekbalkgebint en half ankerbalkgebint. Oorspronkelijke onderdelen zijn in de lage regionen van eikenhout, waarvan een aanzienlijk gedeelte over is, maar: hergebruikt.

Eveneens hoog gewaardeerd: Voor de *huidige* constructie – die noem ik fase 2 – is als primair hout grenen gebruikt. Dat is de overheersende houtsoort voor de A-spanten die de bovenjukkan vormen en voor verbindende balken op dat hogere niveau.

Positief: Het rondhout dat dient als daksporen is vermoedelijk in fase 2 ingebracht. Deze balkjes zijn m.i. niet *waardenloos* maar tot op zekere hoogte @ inwisselbaar.

Nu loze pengaten en toognagelgaten zijn bouwhistorisch van betekenis, al zijn ze niet cruciaal voor de instandhouding van het bouwwerk.

Indifferent: In de jongste fase zijn voor de gevelconstructies als wandstijltjes machinaal gezaagde vuren balken toegevoegd.

Interieur

Zoals bij de analyse hierboven (hoofdstuk 2) is aangegeven, weerspiegelen de muuropeningen het vroegere functioneren van de schuur – ook inpandig.

Hoog: De muuropeningen hebben qua positie een hoge waarde, omdat zij de differentiatie in het vroegere functioneren blijven aangeven, terwijl de oude indeling binnen niet meer aanwijsbaar is.

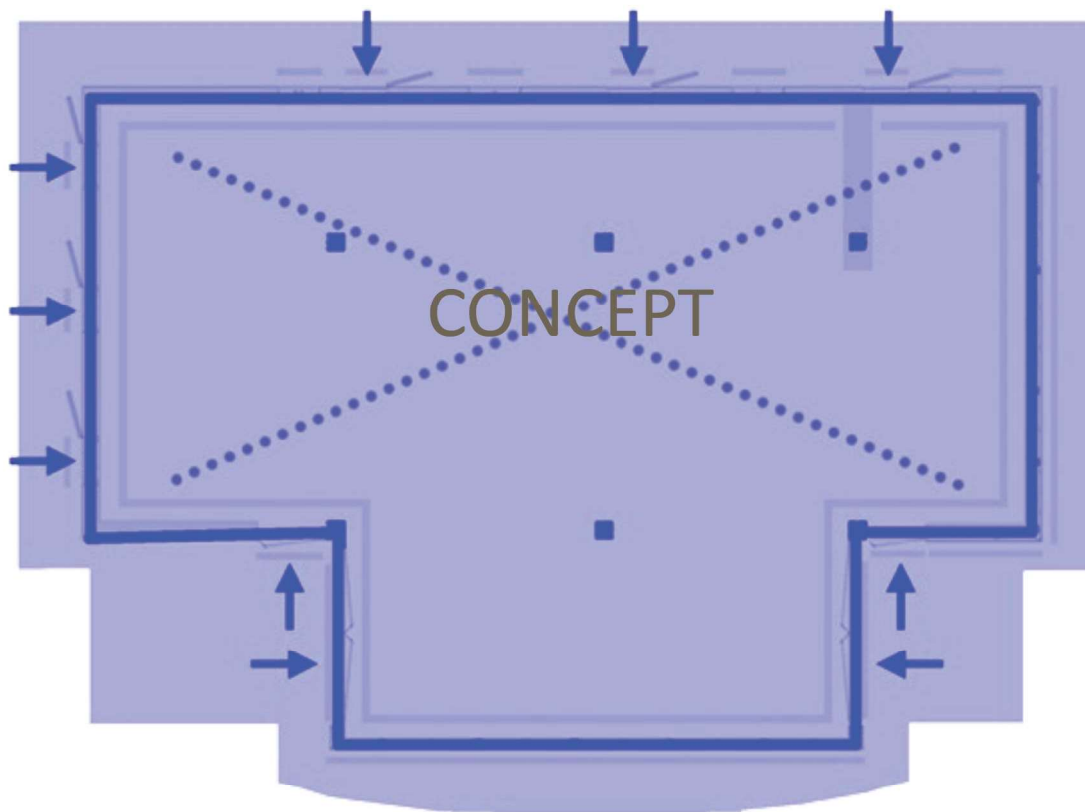
Positief: -

Indifferent: Binnenafwerkingen zijn alle recent (of uitgebroken, zoals de vloer). Enkele summiere aanwijzingen van de campingtijd zijn tot nu bewaard en vastgelegd, verder zonder cultuurhistorische waarde. De houten buitenwanden zijn afspiegelingen van vroegere bouwwijzen, maar dat is bij de gevels al ter sprake gebracht en gewaardeerd *als principe doch niet materieel*.

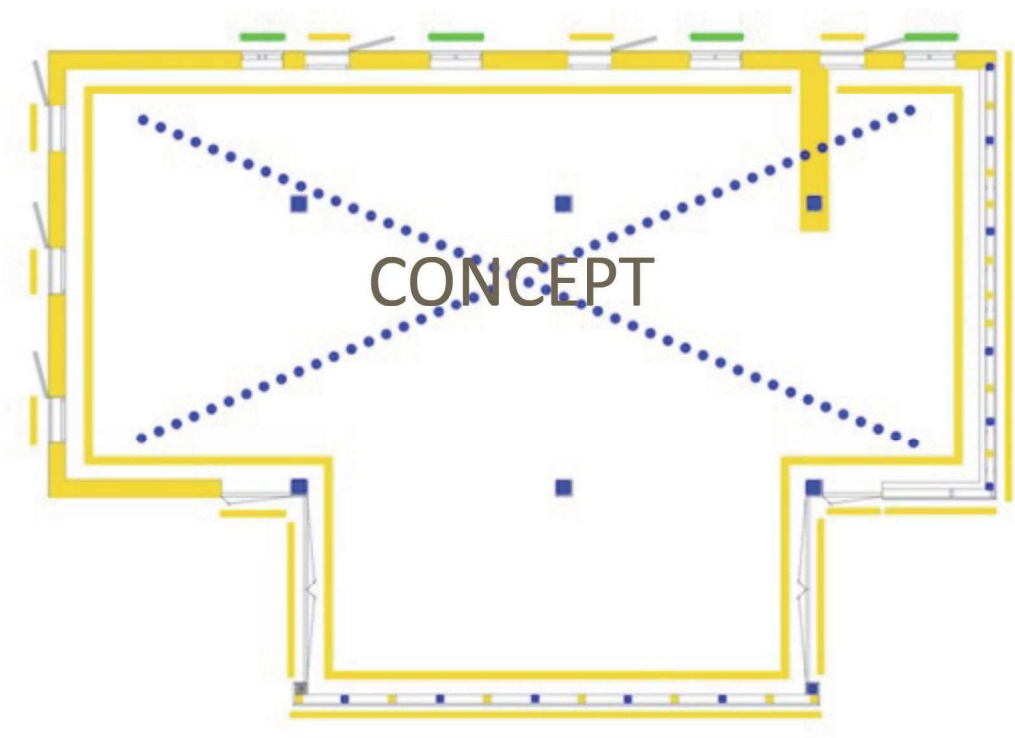
Waarderingsplattegronden

Legenda

	hoog
	positief
	indifferent
	constructie
	afwerking gevel / int.
	opening

Bouwmassa en ontsluitingen (hoog: hoofdvorm met dak en positie van de deuren)

Materiaal (constructie overwegend hoog, verder vooral geringe cultuurhistorische waarden)

5 Aanbevelingen

Hou bij renovaties en herbestemmingen van ruimte en gebouwen hun respectievelijke rol binnen het ensemble in het oog. Dit ensemble heeft zich gedurende meerdere eeuwen ontwikkeld; is gegroeid en veranderd.

Waak echter voor ‘nostalgiseren’. De huidige toestand van hoofdgebouw en schuren maar ook van de tuinen heeft een ‘zachtheid’ die, ontstaan in de laatste decennia, er bij het boerenbedrijf waarschijnlijk nooit eerder is geweest.

Nota bene: Hoewel andere onderdelen van het complex hierboven aan de orde zijn geweest, zijn de conclusies van dit bouwhistorisch onderzoek uitsluitend toepasbaar op de kleine schuur. Bij plannen met andere gebouwen of de buitenruimte, zal een aanvullend onderzoek de nodige informatie en waardenstelling moeten leveren.

Bij transformatie van de kleine schuur geldt als belangrijk uitgangspunt dat het karakter als *boerenschuur* de bovenhand moet houden. Het uitwendige beeld zou in grote trekken hetzelfde moeten blijven, maar aanpassingen zijn te billijken, want de boeren uit het verleden pasten ook aan naar wensen en eisen van het moment. Het bouwwerk stamt uit de 19de, 20ste en 21ste eeuw. Het is meer dan waarschijnlijk dat de oudste constructieonderdelen uit een zelfs nog eerder gebouwde schuur zijn overgenomen.

Bij de gevels moet men oppassen voor overwaarden in materiële zin. Aantoonbaar is van de huid van het gebouw vrijwel alles recentelijk vernieuwd. Er zijn vele wandopeningen die dienst kunnen doen in een toekomstige setting, daaraan hoeft niets toegevoegd te worden. De gebintconstructie is het historische hart van het gebouw en cultuurhistorisch waardevol. Ingrepen dienen het begrip ‘reversibel’ als kernwaarde te hebben (een volgende generatie moet dit rijksmonumentale onderdeel weer volledig en ongeschonden centraal kunnen stellen).

Bijlage:

Monumentomschrijving (RCE)

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Monumentnummer*: 10350

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
F 033 421 77 99
E info@cultureelerfgoed.nl

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 19 november 1981
Kadaster deel/nr: 6125/70

Woonplaats*		Gemeente*		Provincie*		
Breda		Breda		Noord-Brabant		
Straat*	Nr*	Toev.*	Postcode*	Woonplaats*	Situering	Locatie
Overaseweg	204		4836 BD	Breda		
Kadastrale gemeente*		Sectie*	Kad. object*	Appartement	Grondperceel	
Princenhage		T	423			
Princenhage		T	422			

Rijksmonumentomschrijving**

Boerderij van het Brabantse langgeveltype. Onder met riet en pannen gedekt zadeldak tussen puntgevels, waarvan de linker vlechtingen heeft. Gedateerd in de sluitsteen van de getoogde staldeur: 1837. Het woongedeelte heeft vensters met luiken. Op het erf een ten dele gemetselde, doch grotendeels uit gepotdekselde houten delen opgetrokken schuur onder schilddak. Voorts een deels gemetselde, deels gepotdekselde wagenschuur met rieten schilddak. Bakhuisje onder pannen zadeldak.

Hoofdcategorie	Subcategorie	Functie
Boerderijen, molens en bedrijven	Boerderij (M)	

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

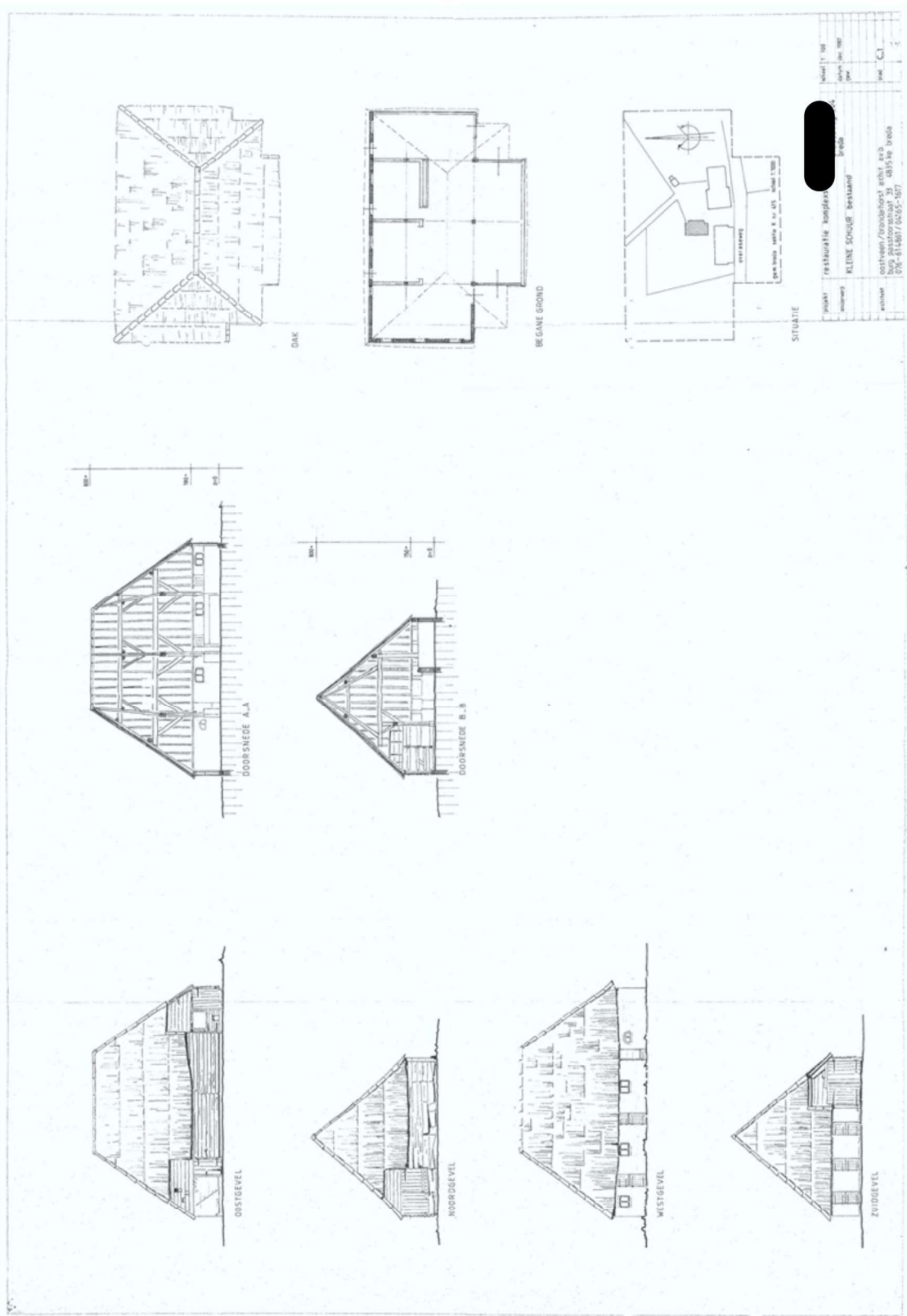
** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Datum van downloaden 27 februari 2020

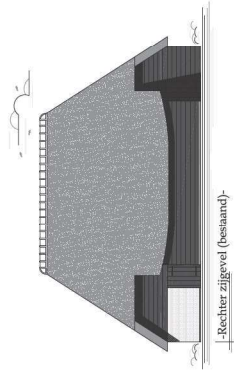
Bijlage:

Bouwtekeningen 1987 & 2020

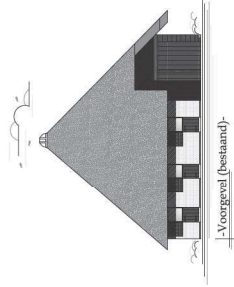
Afb. @: Opname van de kleine schuur in 1987. Eigenaar Hoondert liet een restauratie voorbereiden. Het heeft er de schijn van dat die indertijd werd opgeschort en pas rond 2000 gerealiseerd werd. [Standarchief Breda]

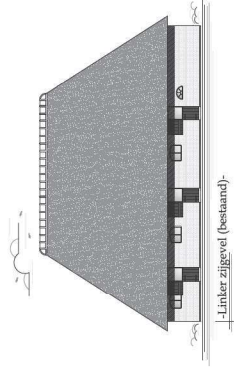
Afb. @: Opname en plan anno 2020 door Mathijssen Ontwerp.

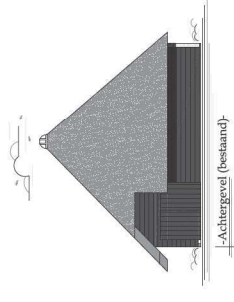
|-Rechter zijgevel (bestand)-

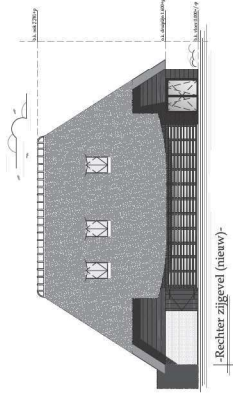
|-Voorgevel (bestaand)-

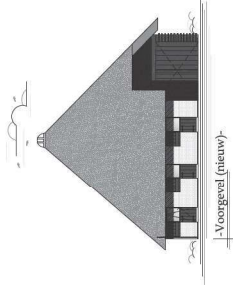
-Linker zijgevel (bestaand)-

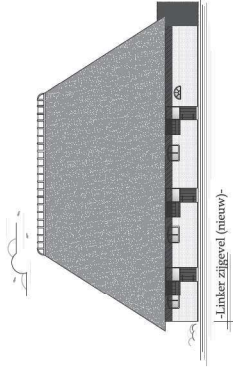
-Achtergevel (bestaand)-

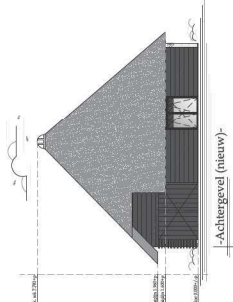
|-Rechter zijgevel (nieuw)-

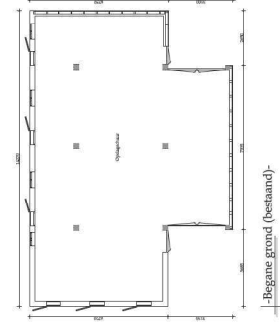
|-Voorgevel (nieuw)-

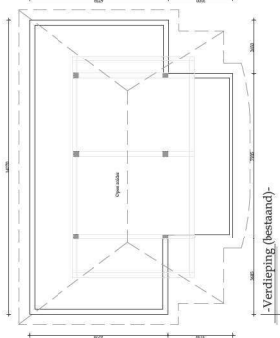
-Linker zijgevel (nieuw)-

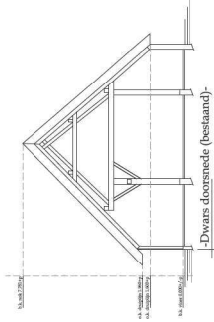
-Achtergevel (nieuw)-

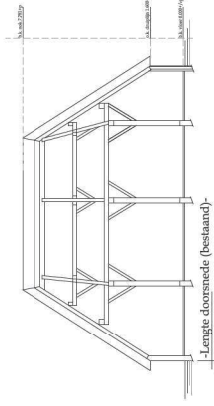
| -Begane grond (bestaand)-

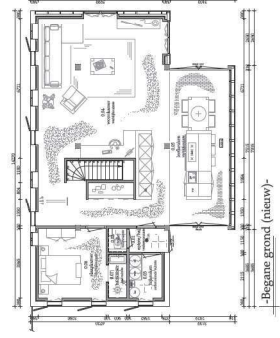
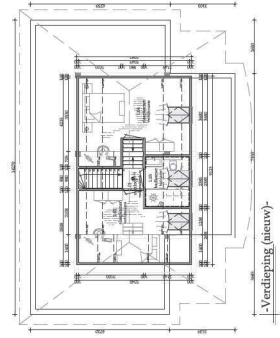
-Verdieping (bestand)-

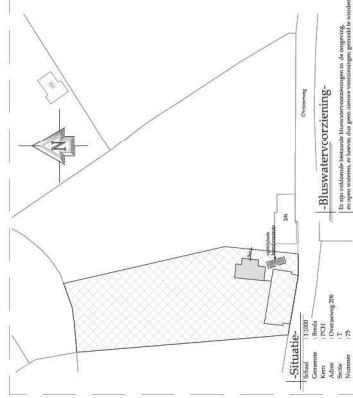
|-Dwars doorsnede (bestaand)-

- Lengte doorsnede (bestand) -

-Begane grond (nieuw)-

-Verdieping (nieuw)-

	-Bluswatervoorziening-
--	------------------------

Er zijn voldoende bestaande kinwervroezeringen in de omgeving, en open wateren, en hoewel dat geen nieuwe voorzieningen gemaakt te worden

WERKOMSCHRIJVING:
HET VERBOVEN VAN EEN BESTAANDE SCHUUR TOT WOONRUIMTE
AAN DE OVERSGEW 204 TE BREDA.

TEKENINGOMSCHRIJVING:
BESTEKTEKENING:

*BESTAANDE TOESTAND / NIEUWE TOEST

PASTOOR DE BAKERSTRAAT 29
4885 AL AGHTMAAL
06-549886731
INFO@MATHJESSENCONTWEP.NL
WWW.MATHJESSENCONTWEP.NL

BLADNUMMER

T-O-T